

1

Svatojiřský kříž

Předměstí sní o násilí. Jejich obyvatelé podřimují ve svých nudných vilkách, obklopeni vlídnými nákupními středisky, a trpělivě čekají na noční můry, které je vytrhnou ze snění a vtáhnou do vášnivějšího světa...

Zbožné přání, říkal jsem si, jak Heathrow pomalu mizelo ve zpětném zrcátku, a taky bláhové, prostě zažraný zvyk člověka od reklamy, který dává obalu přednost před sušenkou. Přesto bylo obtížné zaplašit ty myšlenky v krajině, kterou jsem s takovým úsilím pomáhal budovat. Přejel jsem do pomalého pruhu dálnice M4 a četl cedule vítající mě ve vnějších předměstích Londýna. Ashford, Staines, Hillingdon – šílené adresy, které znají jen ti nejzoufalejší podomní obchodníci. Za Heathrow se rozkládají říše konzumního života a vládne tu záhada, kterou jsem byl doslova posedlý až do dne, kdy jsem za sebou naposledy zavřel dveře agentury: Jak probudit spící lidi, kteří mají všechno, kteří si koupili sny, jež se dají za peníze koupit, a vědí, že udělali dobrý kauf?

Na palubní desce blikala šipka levého blinkru, přitom bych přísahal, že jsem ho nezapínal. O nějakých sto metrů dál byl ale sjezd z dálnice a já měl takový nejasný pocit, že čeká právě na mě. Zpomalil jsem, sjel z dálnice, zajel do tunelu, který se stácel do protisměru a projel kolem billboardu, jenž mě vybízel k návštěvě nového administrativního a konferenčního centra. Prudce jsem zabrzdil, na okamžik zauvažoval, že bych vycouval zpět na dálnici, a pak to vzdal. Vždycky se nechávám vést cestou...

Jako většinu lidí z centra Londýna svíral i mě zvláštní pocit, kdykoli jsem opustil střed města a přiblížil se k předměstím.

Přítom celou svou kariéru v reklamním průmyslu jsem strávil tím, že jsem se pokoušel předměstím zalíbit. Na rozdíl od rozechvělé, vynervované metropole jsou městečka na okraji, podnikající na ochranném rameni dálnice M25, prakticky vynálezem reklamního průmyslu, anebo tak si to alespoň accounti jako já namlouvají. Předměstí, věřili jsme tehdy všichni neochvějně, jsou definována výrobky, které jim prodáváme, značkami a logy, jež sama definují jejich životy.

Přesto se nám předměstí tak či onak vzpírala, byla čím dál elegantnější a sebevědomější, stávala se skutečným centrem země a nás si držela hezky na odstup. Hleděl jsem na klidné moře cihlových stítů, příjemné parčíky a školní hřiště a bodlo mě u srdce; byl to podobný pocit, jako když mě má žena láskyplně políbila, jako by plaše mi zamávala ze dveří našeho bytu v Chelsea a vzápětí mě opustila. Cit se může projevit v tom nejcyntičtějším okamžiku.

Já měl však ke znepokojení zvláštní důvod – jen pár týdnů předtím se tahle přátelská předměstí vytrhla ze spánku, vycenila zuby, vyskočila a zabila mi otce.

V devět hodin ráno, dva týdny po otcově pohřbu, jsem se vydal z Londýna do Brooklands, městečka mezi Weybridge a Wokingem, které vyrostlo kolem automobilového okruhu ze třicátých let. Otec v Brooklands prožil dětství a po životě prolétaném po celém světě se starý pilot dopravních letadel vrátil na penzi domů. Chystal jsem se zajít za notářem, zjistit, jak to je s ověřením jeho poslední vůle, a byt nabídnout realitní kanceláři. Jinými slovy: formálně uzavřít život, který mi vždy zůstal cizí. Notář Geoffrey Fairfax mě informoval, že byt se nachází na dohled od nepoužívaného závodního okruhu, jenž musel na starého muže působit jako věčný sen o rychlosti a připomínat mu všechny ty ranje, které se mu pořád míhaly hlavou. Až zabalím jeho uni-

formy a zamknu za sebou dveře, udělám tak vlastně čáru za bývalým pilotem British Airways, nepřítomným rodičem, jehož jsem měl za hrdinu, ovšem vídal jsem ho jen zřídka.

Mou tvrdohlavou, ale zároveň velice nervózní matku opustil, když mi bylo pět, nalétal miliony mil na ta nejnebezpečnější letiště světa, přežil dva pokusy o únos letadla, a pak zahynul při bizarní přestřelce v předměstském nákupním centru. Jakýsi chovanec ústavu pro duševně choré dostal denní vycházku, do atria nákupního střediska Metro centrum pronesl zbraň a bez rozmyslu začal střílet do lidí, kteří si sem o polední pauze přišli nakoupit. Tři lidé zemřeli, patnáct utrpělo zranění. Otce zasáhla jediná kulka, bohužel však smrtelná. Takovou smrt by si člověk dokázal představit v Manile, Bogotě nebo na východním okraji Los Angeles, ale v malém anglickém městečku zasazeném mezi lesíky? Bohužel otec i tak přežil své příbuzné a většinu přátel, ale aspoň jsem mu obstaral poslední obřad a na onen svět ho vyprovodil.

Vzdaloval jsem se od dálnice a představa, že skutečně otočím klíčem ve dveřích otcova bytu, se začala rýsovat v předním okně jako nějaký lehce zlověstný průhledový displej. Bylo mi jasné, že tam tak trochu stále bude – z ručníků, šatů, špinavého prádla bude cítit pach jeho těla, svůj zvláštní pach budou vydávat i staré bestsellery v knihovně. Ale jeho přítomnost bude vyvažovat moje absence, mezery budou všude jako prázdná polička v pláštvi medu, lidské mezery, jež jeho syn nedokázal vyplnit, když on sám opustil rodinu kvůli létání.

Ty mezery byly i ve mně. Namísto toho, abych se s matkou tahal po obchodech Harveye Nicholse nebo věčně vysedával u Fortnuma na čaji, jsem měl být s tátou, vyrábět s ním svého prvního draka, hrát kriket, učit se zapalovat táborák nebo jezdit na člunu. Aspoň že jsem udělal kariéru v reklamě, úspěšnou až do okamžiku, kdy jsem udělal tu chybu, že jsem si vzal za ženu kolegyni z práce, a tak si opatřil soupeřku, již jsem nemohl porazit.

Dojel jsem na konec dálničního sjezdu a vlekl se za obrovským kamionem plným mikroaut, všechna se leskla, jako by byla k nakousnutí anebo alespoň k olíznutí jako nějaká jablíčka v karamelu příjemňující člověku den. Kamion zastavil na semaforech jako rozružený železný býk chystající se vtrhnout do koridy volné silnice, pak s burácením zamířil do nedalekého průmyslového komplexu.

Najednou jsem nevěděl, kde jsem. Vjel jsem do míst, která dle mapy automotoklubu měla být oblastí věkovitých městeček v údolí Temže – Chertsey, Weybridge, Walton. Jenže já kolem sebe žádná městečka neviděl a i známek trvalého lidského osídlení tu bylo jen pár. Projížděl jsem územím rozpínající se suburbie, geografii smyslové deprivace, zónou dvouproutých silnic, benzinových pump, administrativních komplexů a ukazatelů na Heathrow, krajinou neobdělávaných polí plných propanbutanových lahví, skladišť obalených do exotických ocelových plášťů. Projel jsem kolem brownfieldu, jemuž vévodil obří billboard oznamující, že terminál Heathrow Jih rozšířili a jeho nákladová kapacita je teď neomezená, ačkoli kolem mě se rozprostírala jen prázdná země, odkud už všechno poslali pryč předem. Nic nedávalo smysl, pokud to bylo vytržené z kontextu pomíjivé letištní kultury. Varovná návěstí se upozorňovala navzájem a celé území bylo kvůli nebezpečí zakódované. Nad vjezdy do skladišť se krčily bezpečnostní kamery, šipky na semaforech pro odbočení doleva neúnavně blikaly a naváděly řidiče do útulku špičkově zabezpečených technologických parků.

Přede mnou se objevila řada nízkých domků skrývajících se ve stínu za hrází vodní nádrže a obklopených autobazary, které tvořily pojítko mezi těmito domky a světem. Dal jsem se na jih, projel kolem čínského bufetu, skladiště se zlevněným nábytkem, chovatelské stanice bojových psů a ponurého domovního bloku připomínajícího částečně přestavěnou věznici. Nebyla tu žádná kina,

kostely ani občanská centra, jediný kulturní život tak představovaly nekonečné billboardy propagující nablýskaný konzumní životní styl.

I přes svůj odtažitý a kritický pohled, jenž sám neměl daleko k tomu nejhlupejšímu snobství, jsem si uvědomoval, že toto je svět, který jsem po dvacet let pomáhal vytvářet.

Auta po mé levé ruce, velké rodinné limuzíny, se dala do pohybu a odbočila do vedlejší ulice, kde se snažila ulovit místo k zaparkování. O tři sta metrů dál se paprsky slunce odrážely od řady výloh. Okrajové městečko jako by kouzlem povstalo z křižovatky příjezdových cest a dvouproudých silnic. Záchrana se zbloudilému pocestnému nabízela v podobě neonů před pobočkou řetězce prodávajícího zahradní náčiní a cestovní kanceláře snažící se klienty nalákat na „manažerskou dovolenou“.

Čekal jsem, až naskočí zelená, byla to věčnost vtěsnaná do několika vteřin. Světla semaforu vypadala jako nějaká úzkoprsá božstva dohlížející na opuštěnou křižovatku. Sešlápl jsem plyn, protože mě napadlo, že bych křižovatkou mohl prolétnout na červenou, jenže vzápětí jsem si všiml, že přímo za mnou stojí policejní auto. Stejně jako nedaleké městečko se i toto auto objevilo takřka zničehonic, jako by ho přilákala neklidná představitivost netrpělivého řidiče v nadupaném sportáku. Celá ta defenzivní krajina jen čekala, až se tu stane zločin.

O deset minut později jsem se svalil na čalouněnou lavici v prázdné indické restauraci kdesi v centru nějakého městečka u dálnice. Rozložil jsem mapu nad zastaralým jídelním lístkem, knížkou sestávající z laminovaných stránek, jejichž obsah se po léta neměnil, a snažil jsem se přijít na to, kde zrovna jsem. Asi někde jihozápadně od Heathrow, říkal jsem si, v nějakém tom městečku u dálnice, která tu nekontrolovaně rostla od šedesátých

let a žili v nich lidé, kteří se spokojeně cítili pouze ve spádové oblasti mezinárodního letiště.

V takové krajině skýtala čerpací stanice u dvouprouté silnice silnější pocit sounáležitosti než nějaký kostel či kaple a představovala podstatně vyšší povědomí o sdílené kultuře, než jaké by mohla nabídnout knihovna nebo městská galerie. Nechal jsem jensena ve vícepodlažním parkovacím domě, jenž byl dominantou města – masivní nakloněná desetipodlažní budova z betonu, svým způsobem záhadnější než Mínotaurův labyrint v Knóssu, kde jsme podle – trochu perverzního – návrhu mé ženy měli strávit líbánky. Nicméně přítomnost této obrovské stavby byla odrazem oné otřepané fráze, že parkování se stává největší duchovní potřebou britského obyvatelstva.

Zeptal jsem se vedoucího, nervózně působícího Bengálce po padesátce, kde že to jsem, a podával mi mapu, nicméně on jako by byl duchem nepřítomný, takže mi ani neodpověděl. Namísto toho upřeně sledoval auta projíždějící po hlavní silnici. Do okna někdo kdysi hodil cihlu a obrovská prasklina se jako turecká šavle táhla od stropu až k podlaze. Zkoušel mě nasměřovat do zadní části restaurace, na stůl u okna je prý rezervace, já ho však ignoroval a sedl jsem si přímo k prasklému oknu, neboť jsem toužil pozorovat město a jeho každodenní shon.

Kolemjdoucí byli příliš zaměstnání nákupy, takže mě ani nezaregistrovali. Vypadali blahobytně a spokojeně, sebevědomě korzovali po městečku, jež tvořily jen samé obchody a malé obchodáky. Dokonce i zdravotní středisko teď vypadalo jako nějaká prodejna, za výlohami byly vystavené sady na měření tlaku a céděčka s různými fitness programy. Ulice byly jasně osvětleny, působily vesele, upraveně a na hony se lišily od mně důvěrně známého centra Londýna. Ať už se tu jmenovalo jakkoli, rozhodně se tu po ulici neválely noviny, chodníky nehyzdily žvýkačky ani odhozené krabice. Tady si člověk nemohl vypůjčit

knihu, zajít na koncert, pomodlit se, nahlédnout do farní kroniky, ani věnovat dar charitě. Stručně řečeno, toto městečko představuje konečnou fázi konzumní společnosti. Líbilo se mi a pocítoval jsem jistou hrdost, že jsem pomáhal definovat hodnoty této společnosti. Historie a tradice starší Británie, ony příčiny její pomalé smrti udušením, nehrají v životě zdejších lidí žádnou roli. Ti žijí ve věčné přítomnosti nakupování, v níž nejhlubší morální otázky jsou toho typu, jakou si koupit ledničku nebo pračku. Ale spoň však u domorodců z údolí Temže s jejich letištní kulturou nehrozí, že by rozpoutali nějakou válku.

Před oknem se zastavil příjemně vypadající pár ve středních letech a láskyplně se jeden o druhého opírali. Měl jsem z nich radost, a tak jsem na prasklé sklo zaťukal a v rázném gestu vztyčil palec. Muže však zjevení pivního přízraku, který se na něj usmíval ze vzdálenosti několika centimetrů, vylekalo, vykročil vpřed, aby chránil svou ženu, a prstem si poklepal na kovovou vlaječku v klopě saka.

Tu vlajku jsem spatřil, už když jsem do města vjížděl, svatojiřský kříž v bílém poli. Vlála na obytných domech i na administrativních komplexech. Červený křížácký kříž tu byl prostě všude, povlával na stožárech před domy a propůjčoval anonymnímu městu slavnostní atmosféru. Ať už byli zdejší lidé jacíkoli, rozhodně byli hrdí na své angličanství, což je bytostná víra, o kterou je nedokáže připravit ani celá armáda reklamních textařů.

Usrkával jsem pivo bez příchuti, další z triumfů naší agentury, prohlížel si mapu a vedoucí restaurace se neustále motal kolem mě. Ale já s objednávkou nikterak nespěchal, a to nejen z toho důvodu, že jsem o nabízeném jídle měl poměrně pochybné mínění. Jediným fixním bodem na mapě byl otův byt v Brooklands, jen pár mil na jih od místa, kde jsem zrovna seděl. Dokázal jsem si představit, že sedí za stolem a čeká, že se mnou povede přijímací pohovor na novou pozici – totiž na to, být jeho synem.